

Małgorzata Kowalska, Wanda A. Ciszewska

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mail: koma@umk.pl; tai@umk.pl

Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976–2007 Cz. 1. Analiza ilościowa

Wprowadzenie

Niniejszy pierwszy numer „Toruńskich Studiów Bibliologicznych”, nowego czasopisma wydawanego w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, daje sposobność podjęcia zagadnienia działalności naukowej tej jednostki. Toruński ośrodek bibliologii swoimi tradycjami sięga 1975 r. i powołanego wówczas Zaocznego Studium Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Jednak dopiero wraz z utworzeniem w 1976 r. Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, funkcjonującego początkowo w ramach Instytutu Filologii Polskiej¹, pojawiły się etaty naukowe i podjęto prace badawcze, których efektem były pierwsze publikacje. Nowa jednostka naukowa borykała się z różnymi, przede wszystkim kadrowymi problemami, wynikającymi z braku samodzielnych pracowników nauki. W 1982 r. Zakład został włączony w struktury Instytutu Historii i Archiwistyki, a wraz z tą

¹ Z. Mołdcówna, *Studia Bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu*, [w:] *Studia o działalności i zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*, cz. 6, Toruń 1991, s. 157.

zmianą jego szeregi wzbogaciły się o nowych pracowników. Rozwój naukowy i dydaktyczny Zakładu zaowocował przekształceniem w 1994 r. w samodzielną jednostkę Wydziału Nauk Historycznych – Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej². Kolejnym etapem rozwoju Katedry była jej reorganizacja w 2004 r. w funkcjonujący do dziś Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii (dalej: Instytut INiB)³. Poniższy artykuł jest próbą podsumowania kilkudziesięciu lat działalności ośrodka bibliologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika.

Zakres i metoda badań

Autorki podjęły próbę przeprowadzenia analizy ilościowej dorobku naukowego pracowników toruńskiego bibliotekoznawstwa za lata 1976–2007. Dynamikę przyrostu liczby publikacji w okresie 32 lat objętych badaniem analizowano w trzech okresach wynikających ze statusu organizacyjnego tej jednostki:

- Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej 1976–1993,
- Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej 1994–2003,
- Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii 2004–2007.

Pod uwagę wzięto osoby związane z toruńskim ośrodkiem umową o pracę, zatrudnione zarówno na etatach naukowych, dydaktycznych, jak i administracyjnych; tę ostatnią grupę uwzględniono, ponieważ jej przedstawiciele także opublikowali kilka tekstów.

Liczbę pracowników ustalono, opierając się na publikacji *Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994: materiały do biografii*, przygotowaną pod redakcją Sławomira Kalembki⁴, uzupełniając uzyskane z niej dane informacjami zamieszczonymi w pracach dotyczących historii toruńskiego bibliotekoznawstwa⁵. Pomocne okazały się również dokumenty administracyjne przechowywane w samym

² I. Imańska, *Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej*, „Głos Uczelni” 1995, dodatek specjalny: *Wydział Nauk Historycznych. Uniwersytet Mikołaja Kopernika*, s. 7.

³ *Historia Instytutu* [on-line]. Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK [dostęp 30 września 2008]. Dostępny w World Wide Web: http://www.inibi.umk.pl/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=185&Itemid=127.

⁴ *Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994: materiały do biografii*, pod red. S. Kalembki, oprac. H. Duczkowska-Moraczewska, M. Gołębowski, R. Karpiesiuk, Toruń 1995.

⁵ Z. Mołodcówna, dz. cyt. oraz I. Imańska, dz. cyt.

Instytucie INiB. W efekcie tych badań ustalono, że na przestrzeni 32 lat z toruńskim bibliotekoznawstwem związane umową o pracę były 43 osoby. Podstawą dalszych badań był dorobek naukowy tych osób w okresie ich zatrudnienia na etacie w ośrodku bibliologii UMK. Pod uwagę wzięto wszelkie publikacje drukowane i elektroniczne.

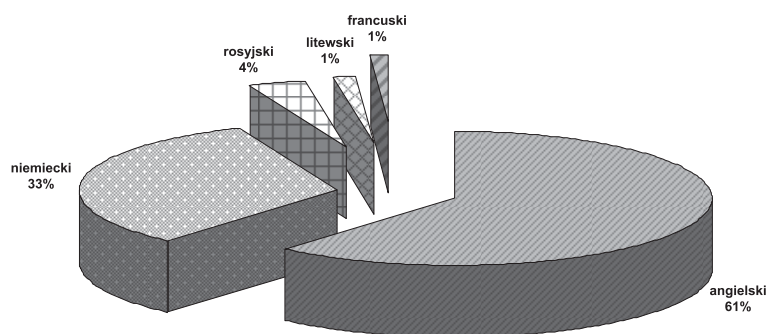
Materiały do badań gromadzono różnymi metodami. Wykorzystano istniejące już bibliografie Andrzeja Kłossowskiego, Zofii Mołodcówny oraz Witolda Armona opracowane przez Ewę Jaroszewską⁶. Obecnych pracowników Instytutu INiB poproszono o wykazy ich publikacji. Do osób, których związek z toruńskim bibliotekoznawstwem należy już do przeszłości, za pośrednictwem poczty elektronicznej skierowano prośbę o udostępnienie informacji. Korespondencja ta nie przyniosła jednak spodziewanych efektów, większość osób nie udzieliła odpowiedzi. Podstawą poszukiwań stał się zatem „Przewodnik Bibliograficzny” oraz „Bibliografia Zawartości Czasopism” za lata 1976–2007 w wersji tradycyjnej i elektronicznej. W efekcie prowadzonych prac zgromadzono 873 opisy bibliograficzne, które poddano analizie ilościowej, uwzględniając rok publikacji, a następnie wyodrębniając poszczególne typy dokumentów. Wyróżniono książki oraz redakcje książek i czasopism, dokumenty niesamodzielne wydawniczo z podziałem na artykuły z czasopism i fragmenty prac zbiorowych oraz recenzje i wywiady. Dodatkowo wydzielono tłumaczenia.

Sumaryczna charakterystyka zbioru badawczego

Przeprowadzona analiza ilościowa pozwala stwierdzić, że efektem 32 lat funkcjonowania toruńskiego ośrodka bibliologii są 873 publikacje. Wśród zgromadzonego materiału bibliograficznego niezaprzeczalnie dominują publikacje drukowane – 850 tytułów, co stanowi 97% całego zbioru. Tylko 3% (23 dokumenty) to publikacje elektroniczne, wśród których dodatkowo odnotować można 2 prace wydane na CD-ROM-ie.

⁶ E. Jaroszeńska, *Publikacje oraz dokumentacja działalności popularyzatorskiej, dydaktycznej oraz organizacyjnej Profesora Andrzeja Kłossowskiego*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici [dalej cyt. Acta UNC], Bibliologia II–III, Nauki Humanistyczno-Społeczne”, z. 328, Toruń 1998, s. 37–86; *taż*, *Bibliografia publikacji dr Zofii Mołodcówny*, Acta UNC, Bibliologia IV, Nauki Humanistyczno-Społeczne, z. 340, Toruń 2000, s. 25–29; *taż*, *Bibliografia publikacji dra Witolda Armona*, Acta UNC, Bibliologia IV, Nauki Humanistyczno-Społeczne, z. 340, Toruń 2000, s. 31–43.

Biorąc pod uwagę język publikacji, nietrudno zauważyć, że w znacznym stopniu przeważa język rodzimy. Powstało w nim 790 dokumentów, co odpowiada 90% wszystkich analizowanych tytułów. Teksty w językach obcych to zaledwie 10% (łącznie 83 pozycje). Wśród publikacji obcojęzycznych prym wiodzie język angielski (51), drugie miejsce zajmuje język niemiecki (27). Stosunkowo rzadko występują publikacje w języku rosyjskim (3), a wręcz incydentalnie – teksty w językach litewskim (1) i francuskim (1). Procentowy udział poszczególnych języków wśród publikacji obcojęzycznych prezentuje wykres 1.

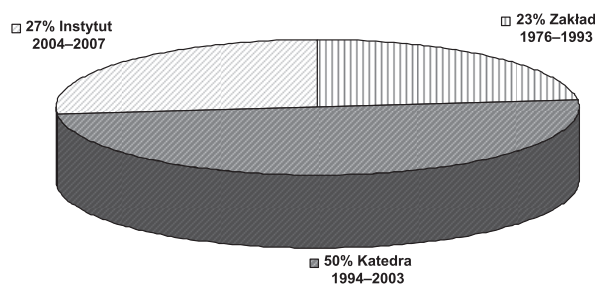
Wykres 1. Publikacje obcojęzyczne wg udziału procentowego

Źródło: opracowanie własne.

Zgromadzony materiał bibliograficzny jest efektem kilkudziesięcioletniej już aktywności naukowej toruńskiego ośrodka bibliologii. Z ogólnej liczby 873 publikacji z lat 1976–2007 aż 50% przypada na czas funkcjonowania Katedry, 27% – Instytutu INiB, i tylko 23% – Zakładu (zob. wykres 2).

Jak wynika z tego ogólnego zestawienia, przyrost liczby publikacji nie jest zależny od okresu funkcjonowania poszczególnych typów organizacyjnych ośrodka bibliologii UMK. Dorobek naukowy 18 lat istnienia Zakładu Bibliotekoznawstwa stanowią 203 tytuły, w tym 21 książek oraz 148 artykułów. Dziesięć lat działalności Katedry Bibliotekoznawstwa dokumentuje 436 publikacji, w tym 25 książek oraz 354 artykuły, a początkowe cztery lata funkcjonowania Instytutu INiB – 234 publikacje, w tym 13 książek i 183 artykuły. Trzydziestodwuletni dorobek publikacyjny jed-

nostki z uwzględnieniem jej statusu oraz powstających w tym czasie typów dokumentów przedstawia tabela 1.

Wykres 2. Publikacje z uwzględnieniem statusu organizacyjnego jednostki wg udziału procentowego

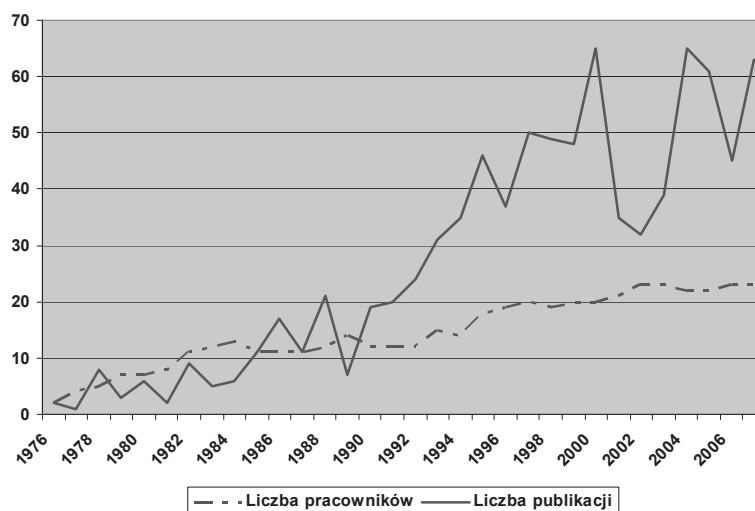
Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1. Liczba publikacji z uwzględnieniem statusu organizacyjnego jednostki

Status jednostki	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły i fragmenty	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia	Razem
Zakład (1976–1993)	21	13	148	20	1		203
Katedra (1994–2003)	25	33	354	21	2	1	436
Instytut (2004–2007)	13	9	183	22	2	5	234
Razem	59	55	685	63	5	6	873

Źródło: opracowanie własne.

W zgromadzonym materiale bibliograficznym istotniejsza wydaje się relacja pomiędzy liczbą publikacji a liczbą zatrudnionych pracowników. Obrazuje ją wykres 3.

Wykres 3. Publikacje z uwzględnieniem liczby pracowników

Źródło: opracowanie własne.

Nietrudno zauważyć, że zależność ta nie jest jednoznaczna. W okresie tworzenia się toruńskiego bibliotekoznawstwa Zakład borykał się z nieustannymi problemami kadrowymi, szczególnie dotkliwie odczuwano brak samodzielnych pracowników nauki. Mimo widocznego na wykresie 3 przyrostu etatowego miała miejsce częsta rotacja pracowników, która również wpłynęła na niezbyt wysoką liczbę publikacji. Część pracowników dopiero budowała swój warsztat badawczy. Początkowo na etatach naukowych zatrudniano także bibliotekarzy – praktyków, którzy po kilku latach powrócili do wykonywania swojego podstawowego zawodu. W tym okresie dla toruńskiego ośrodka bibliologii najistotniejsze było utrzymanie kierunku, stąd koncentrowano się na przygotowaniu i prowadzeniu zajęć dydaktycznych. Na wykresie 3 od początku lat 90. widoczny jest wyraźny wzrost liczby publikacji i towarzyszące mu stopniowe zwiększanie obsady. Zauważalne powiększenie dorobku naukowego tłumaczyć należy aktywnością naukową samodzielnych pracowników, jak również wyłonieniem się grupy osób związanych z toruńskim bibliotekoznawstwem wieloletnimi umowami. Jednocześnie dostrzec można spadek liczby publikacji w latach 2001–2003. W tym okresie kolejne już pokolenie toruńskich badaczy książki i biblioteki koncentrowało się na ukończeniu podjętych prac i zamknięciu przewodów doktorskich, cze-

go efektem były nadane stopnie naukowe. Szczegółowy wykaz publikacji w obrębie poszczególnych lat prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Dorobek publikacyjny w latach 1976–2007 z uwzględnieniem liczby pracowników

Status jednostki	Lata	Liczba pracowników	Liczba publikacji
Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej	1976	2	2
	1977	4	1
	1978	5	8
	1979	7	3
	1980	7	6
	1981	8	2
	1982	11	9
	1983	12	5
	1984	13	6
	1985	11	11
	1986	11	17
	1987	11	11
	1988	12	21
	1989	14	7
	1990	12	19
	1991	12	20
	1992	12	24
	1993	15	31
Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej	1994	14	35
	1995	18	46
	1996	19	37
	1997	20	50
	1998	19	49
	1999	20	48
	2000	20	65
	2001	21	35
	2002	23	32
	2003	23	39

Tabela 2. Dorobek publikacyjny w latach 1976–2007 z uwzględnieniem liczby pracowników (ciąg dalszy)

Status jednostki	Lata	Liczba pracowników	Liczba publikacji
Instytut INiB	2004	22	65
	2005	22	61
	2006	23	45
	2007	23	63
Razem			873

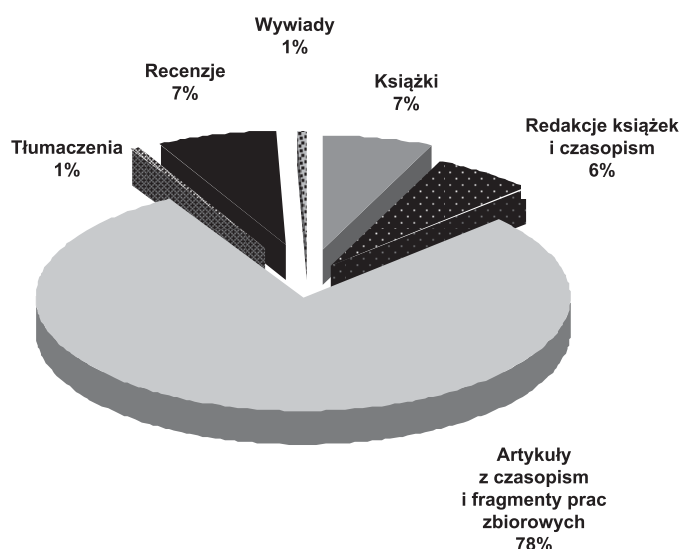
Źródło: opracowanie własne.

Zgromadzony materiał bibliograficzny – 873 opisy, jest efektem działania 43 osób związanych umową o pracę z toruńskim ośrodkiem bibliologii. Z danych zamieszczonych w tabeli 2 wynika, że najmniej publikacji przypada na rok 1977 (1), lata zaś najbardziej efektywne pod względem liczby tekstów to 2000 i 2004 r. (po 65). Niewiele mniej dokumentów można odnotować także w 2007 r. (63) i 2005 r. (61). Biorąc pod uwagę także liczbę pracowników zatrudnionych w poszczególnych latach, najmniej produktywny okres to nadal 1977 oraz 1981 r. – średnio po 0,25 publikacji na jednego pracownika. Za najbardziej wydajny w dalszym ciągu należy uznać 2000 r. – średnia 3,25, oraz 2004 r. – średnia 2,95. Można zatem stwierdzić, że w ciągu 32 lat funkcjonowania ośrodka bibliologii UMK na jednego pracownika przypada 20,3 publikacji. To tylko matematyczne wyliczenie, trudno bowiem w jednym rzędzie stawiać profesorów i samodzielnych pracowników nauki, wraz z ich bogatym i różnorodnym dorobkiem naukowym, oraz młodych badaczy dopiero inicjujących swoją działalność, tym bardziej że w badaniach uwzględniono również pracowników administracyjnych publikujących doraźnie.

Struktura zbioru w podziale na typy dokumentów

Jak już wspomniano, zgromadzony dorobek piśmienniczy pozwala na wyodrębnienie sześciu grup dokumentów, reprezentujących kolejno: 1. książki, 2. redakcje książek i czasopism, 3. artykuły z czasopism i frag-

menty prac zbiorowych, 4. recenzje, 5. wywiady i 6. tłumaczenia. Procentowy udział poszczególnych grup w badanym zbiorze obrazuje wykres 4.

Wykres 4. Grupy dokumentów wg udziału procentowego

Źródło: opracowanie własne.

Nietrudno zauważyć, że w analizowanym materiale bibliograficznym najliczniej reprezentowane są artykuły z czasopism i fragmenty prac zbiorowych (łącznie 685 pozycji). W dalszej kolejności pod względem liczebnym wyróżniają się recenzje (63) i książki (59). Następny podzbiór tworzą redakcje książek i czasopism (55 pozycje), a na ostatnim miejscu plasują się tłumaczenia (6) i wywiady (5). Liczebność poszczególnych grup dokumentów w obrębie kolejnych lat istnienia Zakładu, a następnie Katedry i Instytutu INiB prezentuje tabela 3.

Dane z tabeli 3 potwierdzają, że w dorobku naukowym pracowników Instytutu INiB z lat 1976–2007 najliczniejszą grupę stanowią artykuły z czasopism i fragmenty dzieł zbiorowych (łącznie 685 pozycji). Wśród nich odnotować można zarówno prace monograficzne odzwierciedlające obszary zainteresowań badawczych poszczególnych autorów, jak i opracowania biogramów. Dynamiczny przyrost tego typu publikacji przypada na lata 1997–2000 oraz 2004–2007.

Tabela 3. Typy dokumentów z uwzględnieniem dat ich publikacji

Status jednostki	Lata	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły i fragmenty	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia
Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej	1976			2			
	1977	1					
	1978	3		5			
	1979			3			
	1980			6			
	1981			2			
	1982	2		5	2		
	1983			3	2		
	1984			5	1		
	1985		3	7	1		
	1986	1		10	6		
	1987		1	8	2		
	1988	1	1	17	2		
	1989	1	4	1		1	
	1990	1	1	15	2		
	1991	2	3	15			
	1992	4		20			
	1993	5		24	2		
Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej	1994	7	4	24			
	1995	1	8	36	1		
	1996	1	2	30	2	1	1
	1997	2	1	42	4	1	
	1998	6	3	39	1		
	1999		4	41	3		
	2000	3	4	53	5		
	2001	2	4	28	1		
	2002	2	1	26	3		
	2003	1	2	35	1		

Tabela 3. Typy dokumentów z uwzględnieniem dat ich publikacji (ciąg dalszy)

Status jednostki	Lata	Książki	Redakcje książek i czasopism	Artykuły i fragmenty	Recenzje	Wywiady	Tłumaczenia
Instytut INiB	2004	7	4	48	5	1	
	2005	2	2	50	6		1
	2006	1	1	34	8		1
	2007	3	2	51	3	1	3
Razem		59	55	685	63	5	6

Źródło: opracowanie własne.

Pod względem języka publikacji wśród artykułów i fragmentów prac zbiorowych dominuje język polski (608 pozycji). Pozostałą część grupy stanowią pozycje obcojęzyczne. Ich procentowy udział w całym podzbiore artykułów nie przekracza jednak 12% (78 pozycji). Wśród wydawnictw obcojęzycznych najczęściej występują teksty opublikowane w języku angielskim (49 pozycji). Z innych języków reprezentowane są: niemiecki (23 pozycje), rosyjski (3 pozycje), francuski i litewski (po 1 pozycji). Zdecydowana przewaga języka ojczystego jako języka publikacji skutkuje również dominacją polskich tytułów wydawnictw periodycznych jako najczęstszych miejsc prezentacji wyników własnych badań naukowych (por. tabela 4).

Tabela 4. Najpopularniejsze wydawnictwa periodyczne

Tytuł czasopisma	Liczba artykułów (wraz z recenzjami)
Zapiski Historyczne	24
Głos Uczelni. Pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu	22
Przegląd Biblioteczny	20
Bibliotekarz	18
Roczniki Biblioteczne	17

Tabela 4. Najpopularniejsze wydawnictwa periodyczne (ciąg dalszy)

Tytuł czasopisma	Liczba artykułów (wraz z recenzjami)
Biuletyn EBIB	14
Folia Toruniensia	13
Zeszyty Prasoznawcze	8
Rocznik Historii Prasy Polskiej	7
Biblioterapeuta	6
Nowości	6
Rocznik Biblioteki Narodowej	6
Kwartalnik Historii Nauki i Techniki	5
Szkoła Specjalna	5
Biblioteki Szkół Wyższych	4
Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej	4
Filomata	4
Nasza Przeszłość	4
Pielgrzym	4
Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej	4
Wiadomości Akademickie. Pismo Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy	4
Wychowanie na co Dzień	4
Gutenberg Jahrbuch	3
Jahrbuch der Deutschen Exlibris-Gesellschaft. Exlibris und Graphik	3
Komunikaty Biblioteki Narodowej	3
Kwartalnik Historyczny	3
Niepełnosprawność i Rehabilitacja	3
Sprawozdania Towarzystwa Naukowego w Toruniu	3
Wydawca	3
Zagadnienia Informacji Naukowej	3
Zagadnienia Naukoznawstwa	3

Źródło: opracowanie własne.

Z danych zamieszczonych w tabeli 4 wynika, że największe możliwości publikacyjne pracownikom Instytutu INiB stwarza czasopismo „Zapiski Historyczne”, a więc periodyk Towarzystwa Naukowego w Toruniu, poświęcony dziejom Pomorza i Krajów Nadbałtyckich. Mimo dużej liczby publikacji w nim zamieszczonych, warto jednak zauważyć tu pewną prawidłowość – o zwiększonej częstotliwości publikowania na łamach tego wydawnictwa można mówić przede wszystkim w okresie działalności Zakładu i pierwszych latach istnienia Katedry Bibliotekoznawstwa. Wiązać to należy głównie z historycznym profilem wykształcenia pierwszych pracowników, ich zainteresowaniami badawczymi koncentrującymi się wokół historycznych aspektów funkcjonowania książki i biblioteki, a także mniejszą samodzielnością jednostki w strukturach Wydziału Nauk Historycznych UMK. W okresie późniejszym odnotować trzeba wyraźny spadek publikacji tam się ukazujących, co tłumaczyć można zapewne rozszerzeniem profilu zainteresowań badawczych pracowników o zagadnienia *stricto* bibliologiczne (obok historycznych) oraz zwiększonymi możliwościami publikowania zarówno w wydawnictwach o zasięgu krajowym, jak i redagowanych w samym Instytucie.

Warto odnotować, że w grupie czasopism najpopularniejszych pod względem sumarycznej liczby opublikowanych artykułów i recenzji autorstwa pracowników Instytutu INiB przeważają czasopisma z zakresu różnych subdyscyplin bibliologicznych, takich jak: bibliotekarstwo, biblioterapia, księgarstwo, drukarstwo, prasoznawstwo i informacja naukowa. Na dalszych miejscach plasują się periodyki reprezentujące inne nauki humanistyczne i społeczne, m.in. historię, archiwistykę, pedagogikę, psychologię, kulturoznawstwo i językoznawstwo. W dorobku piśmienniczym pracowników Instytutu INiB obok czasopism fachowych odnotować należy również stosunkowo liczne teksty pojawiające się na łamach organów prasowych różnych towarzystw naukowych („Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, „Jahrbuch der Deutschen Exlibris-Gesellschaft. Exlibris und Graphik”, „Gutenberg Jahrbuch”), czasopism i dzienników regionalnych („Folia Toruniensia”, „Nowości”, „Pielgrzym”), wydawnictw uczelnianych („Głos Uczelni” i „Wiadomości Akademickie”) oraz pism o charakterze informacyjno-sprawozdawczym („Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej”, „Komunikaty Biblioteki Narodowej”).

Poza wyodrębnieniem najpopularniejszych wydawnictw periodycznych zebrane dane pozwalają na wyłonienie kilku tytułów wydawnictw

seryjnych zawierających największą liczbę tekstów autorstwa pracowników Instytutu INiB. Ich wykaz zawiera tabela 5.

Tabela 5. Najpopularniejsze wydawnictwa seryjne

Tytuł wydawnictwa seryjnego	Liczba artykułów
Acta Universitatis Nicolai Copernici, seria Bibliologia	51
W kręgu prasy: przyszłość – teraźniejszość – przeszłość	22
Studia o bibliotekach i zbiorach polskich	21
Studia o działalności i zbiorach Biblioteki UMK w Toruniu	15
Acta Universitatis Nicolai Copernici, seria Historia	14

Źródło: opracowanie własne.

Dane zamieszczone w tabeli 5 wskazują, że największe możliwości publikacyjne pracownikom Instytutu INiB stwarzają wydawnictwa seryjne macierzystej uczelni. W tej sytuacji nie dziwi więc fakt, że największym powodzeniem (łącznie 73 pozycje) cieszy się publikowanie na łamach wydawnictw redagowanych w samym Instytucie.

Obok artykułów i fragmentów prac zbiorowych w pierwszej grupie dokumentów odnotować należy jeszcze biogramy – 17 pozycji. Choć nie stanowią one pokaźnego zasobu (zaledwie 2% całego zgromadzonego zbioru), to bez wątpienia wnoszą istotny wkład w naukę, zarówno w jej wymiarze ogólnopolskim, jak i regionalnym. Ich największa liczba opublikowana została w *Polskim słowniku biograficznym* (7) oraz w *Toruńskim słowniku biograficznym* (5). Nieco mniej pozycji zamieszczono w *Słowniku pracowników książki polskiej* (3), *Słowniku biograficznym Pomorza Nadwiślańskiego* (1) i *Słowniku bibliotekarzy wielkopolskich 1918–2000* (1).

Jak dowodzą zebrane dane, najczęstszą formą publikacji artykułów i fragmentów bibliograficznych jest forma drukowana. Z łącznej liczby 686 zaledwie 21 artykułów (3%) opublikowanych zostało w postaci elektronicznej („Biuletyn EBIB”, materiały na płytach CD-ROM, wersje on-line wystąpień konferencyjnych i wykładów gościnnych).

Kolejną pokaźną grupę w badanym zbiorze dokumentów stanowią recenzje i omówienia piśmiennictwa zamieszczone na łamach czasopism (63 pozycje). Wśród publikacji najczęściej recenzowanych prym wiodą

polskie wydawnictwa zwarte z zakresu szeroko pojętej bibliologii, historii, archiwistyki, kultury, sztuki i literatury. Liczba recenzji pozycji obcojęzycznych (czasopism i książek) nie przekracza ogółem 10. Podobnie jak w przypadku artykułów i fragmentów prac zbiorowych, podstawowym językiem publikacji jest tu język polski, a jedyną występującą w tej grupie formą wydawniczą – postać drukowana.

Trzecią dużą grupę analizowanych dokumentów reprezentują wydawnictwa zwarte. Wyodrębnić w nich można dwa podzbiory: książki – 59 pozycji, oraz redakcje książek i czasopism – 55 pozycji. W pierwszym przypadku zdecydowanie wyróżniają się publikacje autorskie. Nieco inaczej prezentuje się struktura wydawnictw zbiorowych. W tej grupie odnotować można bowiem około 27 samodzielnych redakcji oraz 28 edycji zbiorowych. Warto podkreślić, że książki i publikacje zbiorowe pracowników Instytutu INiB sygnowane są nazwami różnych oficyn wydawniczych. Wśród nich najliczniej reprezentowane jest Wydawnictwo UMK, którego nakładem opublikowane zostało aż 88% wszystkich tytułów wydawnictw zwartych znajdujących się w zbiorze. Na kolejnych miejscach znajdują się: Wydawnictwo Adam Marszałek (wraz z filiami), PWN, Wydawnictwo SBP i Wydawnictwo UWM (wcześniej WSP), z liczbą 2–3 wydanych pozycji w przypadku każdego z nich. Wśród wydawców pojedynczych publikacji pojawiają się także Ossolineum, Bernardinum, PAX, Biblioteka Narodowa, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej. Oddział w Bydgoszczy, Toruńskie Towarzystwo Kultury oraz Instytut Anglistyki i Amerykanistyki Uniwersytetu w Salzburgu. Podobnie jak w grupach poprzednich, i w tym podzbiorze podstawowym językiem publikacji pozostaje język ojczysty (5 pozycji obcojęzycznych), a formą wydawniczą – postać drukowana (1 pozycja na CD-ROM-ie).

Ostatnią, a zarazem najmniej liczną, grupę dokumentów tworzą tłumaczenia i wywiady (odpowiednio – 6 i 5 pozycji). Reprezentantami pierwszych są przekłady z języka polskiego na obcy (3 na język niemiecki) oraz z języka obcego na polski (2 z języka angielskiego i 1 z niemieckiego), drugich zaś – rozmowy przeprowadzone z pracownikami Instytutu INiB (byłymi oraz obecnymi) i opublikowane głównie na łamach polskich wydawnictw periodycznych.

Podsumowanie

Zgromadzony materiał badawczy obejmuje 873 publikacje wydane na przestrzeni 32 lat działalności ośrodka bibliologii UMK. 50% tych prac (436 tytułów) jest osiągnięciem Katedry, 27% (234 tytuły) stanowi dorobek 4 lat działalności Instytutu INiB, a tylko 23% (203 tytuły) przypada na 18 lat funkcjonowania Zakładu. W początkowych latach toruńskiego bibliotekoznawstwa, kiedy borykano się z problemami kadrowymi, ogłaszano od jednego do kilkunastu tekstów rocznie. Dopiero na początku lat 90. widoczny jest wyraźny wzrost liczby publikacji, który jest efektem procesu stopniowego kształtowania się stałej kadry toruńskiej bibliologii, jak również zwiększonej aktywności naukowej samodzielnych już pracowników. Najbardziej efektywne pod względem liczby publikacji są lata 2000 i 2004, kiedy ogłoszono po 65 tekstów.

Analizowany dorobek publikacyjny stanowi interesujący, a zarazem niejednorodny pod względem formalnym zbiór badawczy. Bez wątpienia na pierwszy plan wysuwają się w nim artykuły z czasopism i fragmenty prac zbiorowych. Wysoka liczebność w grupie tego typu dokumentów dowodzi dużej popularności tej formy publikowania wśród pracowników Instytutu INiB i jest jednocześnie potwierdzeniem analogicznej tendencji panującej także w innych ośrodkach naukowych. Z całą pewnością na dużą częstotliwość publikowania artykułów wpływa znacznie krótszy proces ich opracowania i przygotowania do druku oraz zwiększone możliwości ich zamieszczania na łamach różnorodnych wydawnictw. Publikowanie tego typu dokumentów jest także przejawem dostosowywania się pracowników toruńskiego ośrodka bibliologii zarówno do przyjętego w nauce polskiej systemu punktacji za publikacje naukowe, jak i do procedur awansu na kolejne stopnie naukowe, w przypadku których dokumentacja aktywności naukowej w postaci artykułów i fragmentów prac zbiorowych odgrywa przecież niezwykle istotną rolę.

Grupę zajmującą równie pokaźne miejsce w dorobku publikacyjnym pracowników Instytutu INiB stanowią wydawnictwa zwarte. Choć ich ogólny udział procentowy w całym zbiorze nie przekracza 13%, to wśród nich odnotować można wiele wydawnictw, które wnoszą znaczący wkład w rozwój bibliologii i jej nauk pokrewnych. Dominują tu publikacje autorstwa starszego pokolenia badaczy, a więc profesorów będących autorytetami w środowisku naukowym. Dynamika przyrostu książek i wydawnictw zbiorowych pozwala jednak ostrożnie prognozować, że trend

wzrostowy utrzyma się także w najbliższych latach. Za prawidłowością tej tezy przemawia przede wszystkim intensyfikacja rozwoju naukowego obecnej kadry Instytutu INiB i związany z tym postępujący proces zdobywania kolejnych stopni i tytułów naukowych, a co za tym idzie – publikacji kolejnych prac naukowych. Pozostaje jedynie żywić nadzieję, że nadal istotną pomocą w tym zakresie służyć będzie Wydawnictwo UMK.

Zebrane dane dowodzą, że na przestrzeni 32 lat istnienia ośrodka bibliologicznego UMK niesłabnącym zainteresowaniem jego pracowników cieszą się nowości wydawnicze. Recenzje i omówienia piśmiennictwa ukazujące się na łamach różnorodnych wydawnictw periodycznych są najlepszym potwierdzeniem urzeczywistniania także tego typu działalności publikacyjnej.

W analizowanym dorobku piśmienniczym stosunkowo niezmiennie wydają się także język publikowanych prac oraz ich forma wydawnicza. Dominacja języka polskiego zauważalna jest już na pierwszy rzut oka. Stan ten wynika zapewne ze specyfiki kierunków badań prowadzonych w Instytucie INiB – ponieważ obejmują one przede wszystkim krajowe obszary szeroko pojętej humanistyki, zdecydowana przewaga języka ojczystego nie dziwi. Choć w kontekście istniejących zasad punktacji za publikacje naukowe niewielki odsetek publikacji obcojęzycznych (10%) w badanym zbiorze może budzić pewien niepokój, to pojawiające się coraz liczniej w ostatnich latach tego typu prace pozwalają z umiarkowanym optymizmem postrzegać i tę kwestię. Podobne spostrzeżenia sformułować można także w odniesieniu do formy wydawniczej publikacji. Mimo że w dorobku piśmienniczym pracowników Instytutu INiB w latach 1976–2007 przeważają wydawnictwa drukowane, co łączyć można m.in. z obawami autorów przed niepowołanym wykorzystywaniem wyników badań udostępnianych drogą elektroniczną, to wydaje się, że w przyszłości ta forma publikowania zyska na popularności, zwłaszcza że już obecnie wiele czasopism akademickich ukazuje się wyłącznie w Internecie.

Przeprowadzona analiza jest jedną z możliwych prób całościowej oceny dorobku naukowego pracowników Instytutu INiB i nie wyczerpuje wszystkich problemów związanych z tym zagadnieniem. W przyszłości uzasadnione wydaje się podjęcie prac nad przygotowaniem opracowania dotyczącego zawartości treściowej wyodrębnionego zbioru, a poprzez to ukazanie spektrum zainteresowań autorów reprezentowanych w nim prac.

Institute of Information Science and Book Studies at Nicolaus Copernicus University – the scientific output from 1976 to 2007. Part 1. A quantitative analysis**Abstract**

The article presents results of a bibliometric analysis of the scientific output made by researchers from Institute of Information Science and Book Studies at Nicolaus Copernicus University in Torun during 1976–2007. The research material includes set of 873 items, especially: books and their editions, articles published in journals and collective works, literature reviews, interviews and translations. Authors of this article make a quantitative analysis of the material, take into account dynamic of publications' growth, organizational and employment status of Institute, during the 32-year period of its activity.

